
SLUTTRAPPORT

FRA

KLAGENEMNDA SOM BLE OPPNEVNT TIL Å BEHANDLE KLAGER OVER
INNSYNSUTVALGETS VEDTAK ETTER MIDLERTIDIG LOV OM BEGRENSET
INNSYN I OVERVÅKINGSPOLITIETS
ARKIVER OG REGISTRE (INNSYNSUTVALGET)

Avgitt til Justisdepartementet 31.12.2007

---

1. Innledning

Midlertidig lov om begrenset innsyn i overvåkingspolitiets arkiver og registre (innsynsloven) ble vedtatt av Stortinget 4. mars 1999. Loven innebærer at norske borgere og personer hjemmehørende i Norge kan gis innsyn i dokumenter og opplysninger fra overvåkingspolitiets arkiver og registre for perioden 8. mai 1945 til 8. mai 1996. Personer som får innsyn, har krav på erstatning dersom vedkommende har lidd alvorlig skade som følge av at opplysning er innhentet, registrert eller brukt på rettsstridig måte. Personen har også krav på erstatning selv om det foreligger rettslig beslutning om telefonkontroll dersom det etter en vurdering av nå tilgjengelige dokumenter, synes tvilsomt om vilkårene var oppfylt.

Ved kongelig resolusjon av 22. desember 1999 ble Innsynsutvalget oppnevnt for å behandle søknadene om innsyn og erstatning. Ved samme resolusjon ble det for å ivareta kravet til en to-innstandsbehandling, oppnevnt en klagenemnd med stedfortredere:

Førstelagmann Odd Jarl Pedersen (leder)

Professor Anne-Lise Seip

Advokat Bjørg Ven

Stedfortredere:

Lagdommer Trude Sæbø (for leder)

Spesiallærer Kari Pahle

Advokat Erik Keiserud

Klagenemndas sammensetning har vært uendret i hele perioden fra 2000 til 2007, og nemnda har holdt 31 møter. Stedfortrederne har ikke møtt.

2. Klagenemndas kompetanse og saksbehandlingsregler

Innsynsutvalget og klagenemnda er forvaltningsorganer slik at virksomheten er regulert av forvaltningsloven og alminnelige forvaltningsrettslige prinsipper. I tillegg har innsynsloven spesielle regler som går foran forvaltningsloven.

Klagenemnda hadde ikke instruksmyndighet overfor Innsynsutvalget. Den kunne heller ikke ta opp saker av eget tiltak. Videre var det bare den private part som kunne klage. PST hadde således ikke klagerett.

Klagenemnda har behandlet klagen i henhold til forvaltningsloven. De ble først forelagt Innsynsutvalget som hadde kompetanse til å omgjøre sitt vedtak. Bare de klager som Innsynsutvalget ikke selv ga medhold, ble lagt frem for klagenemnda. Sekretariatet la disse frem for klagenemnda med sin og utvalgets innstilling.

Klagene er avgjort på grunnlag av det skriftlige materialet. Saksbehandling har i praktisk talt alle saker foregått i møte og vedtakene er truffet etter drøftelse med alle tre medlemmene tilstede samtidig.

Vedtakene skal ifølge forvaltningsloven begrunnes, men innsynsloven inneholdt et unntak fra dette for innsyn etter 25. november 1977. Der hvor det ikke ble gitt innsyn kunne det enten være fordi det ikke fantes noen registrering å gi innsyn i, eller fordi man var blitt overvåket på rettmessig grunnlag. For at det ikke skulle være mulig å slutte seg til hvem som var rettmessig overvåket, var det ikke anledning til å fortelle søkerne at det ikke fantes registreringer på dem etter 25. november 1977. Klagenemnda mottok mange klager der klageren bestemt anførte at det måtte være registrert mer på dem enn de hadde fått av Innsynsutvalget, men hvor dette ikke var tilfellet, uten at det kunne sies i vedtaket.

Klagenemnda la vekt på å gi individuelle svar. Men med den ovenfor nevnte begrensning i adgangen til å gi begrunnelse, kunne det være en utfordring å gi meningsfulle svar. Det var mange klagere som mente seg telefonavlyttet. I de tilfellene hvor det ikke fantes holdepunkter for at det var besluttet telefonkontroll rettet mot klageren, ble dette opplyst. I det lå kun at det ikke var besluttet telefonkontroll rettet mot klageren.

3. Klagenemndas mulighet til reell overprøving av Innsynsutvalgets avgjørelser

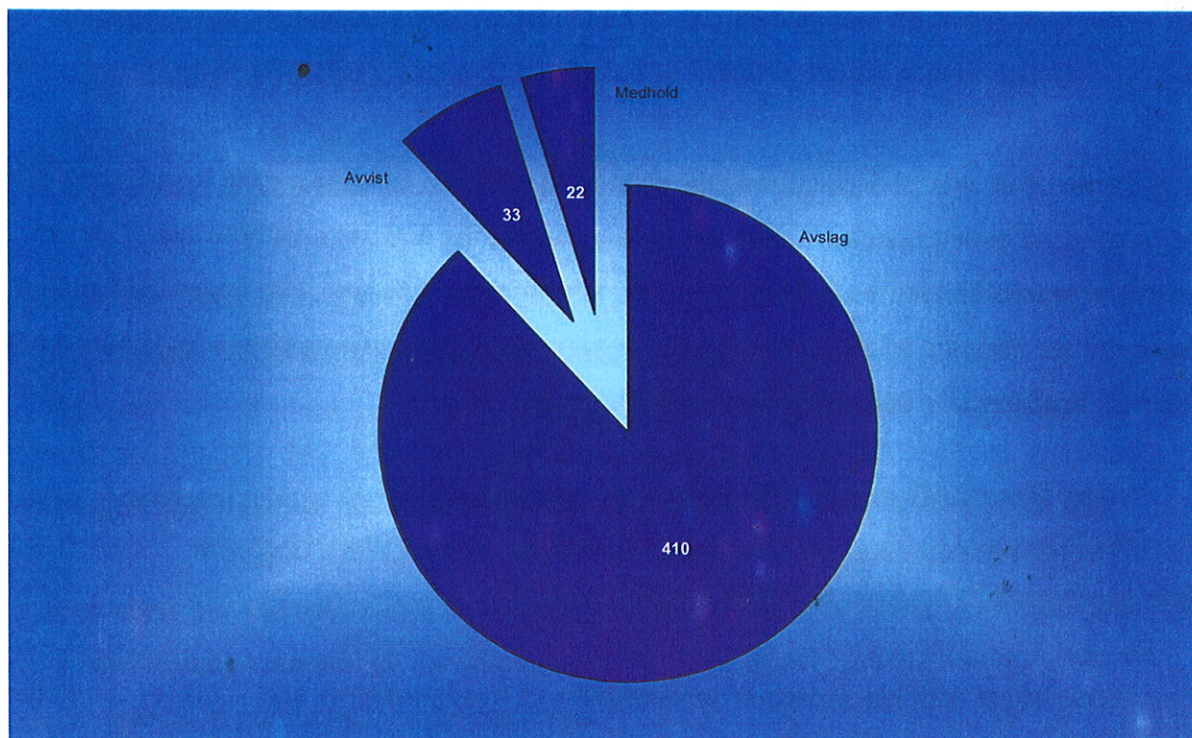
Som nevnt hadde ikke klagenemnda kompetanse til å ta opp saker av eget tiltak, og når heller ikke PST hadde klagerett, var klagenemnda i praksis uten mulighet til å føre kontroll med

Innsynsutvalgets virksomhet. Klagenemnda er kjent med at det har vært uenighet mellom PST og Innsynsutvalget om hva som var rettsstridig overvåking. Når PST ikke hadde klagerett, kom ikke Klagenemnda i posisjon til å ta stilling til Innsynsutvalgets rettsanvendelse. Dette innebærer at Klagenemnda ikke kan tas til inntekt for at Innsynsutvalgets rettsanvendelse har vært korrekt.

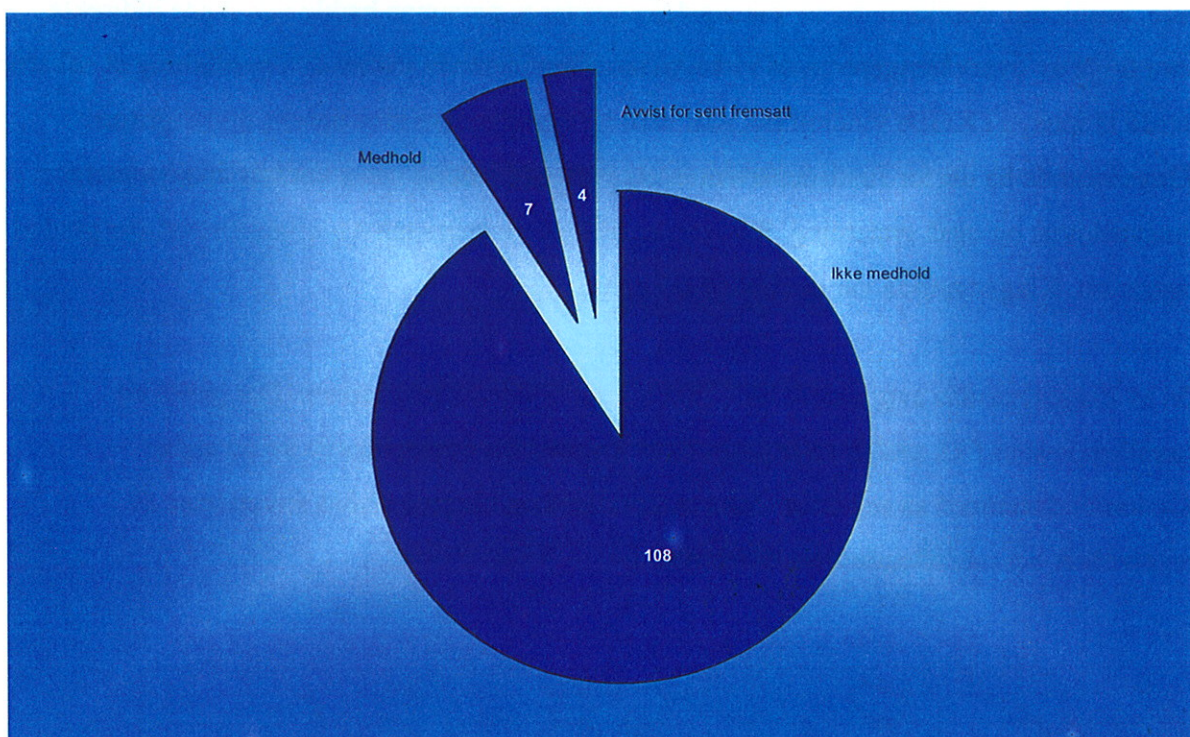
4. Statistikk

Det kom inn 12 758 saker til innsynsutvalget. Det ble fremmet klage over 465 av innsynsutvalgets avgjørelser om innsyn (3,64 prosent). Innsynsutvalget har av eget tiltak omgjort 50 vedtak om innsyn og 5 klager over erstatning til gunst for søkeren. Dette innebærer at ca. hver niende sak hvor søkeren var misfornøyd med utvalgets avgjørelse, valgte utvalget å endre eget vedtak. Disse kom ikke til Klagenemnda.

Av de 465 klagenes over innsynsvedtak, ble 32 avvist som for sent innkommet. Av de som ble realitetsbehandlet, fikk klageren ikke medhold i 410 saker. Av disse var det i 153 konstatert ikke funn. 22 klager ble gitt medhold.

Det kom inn 772 krav om erstatning, og innsynsutvalget ga erstatning i 377 av disse saker. Utvalgets erstatningsavgjørelser ble påklaget i 119 saker. Av disse omgjorde innsynsutvalget selv 5 saker til gunst for klager, slik at disse heller ikke kom til Klagenemnda. Av de 114 erstatningsklagene Klagenemnda behandlet, ble 4 avvist som for sent innkommet.

Klagenemnda ga medhold i 7 klager om erstatning. I 6 av sakene ble erstatningsbeløpet økt slik:

Økt fra 0 til 20 000	2
Økt fra 10 000 til 20 000	1
Økt fra 10 000 til 30 000	1
Økt fra 30 000 til 50 000	1
Økt fra 40 000 til 70 000	1

Den siste klagen gjaldt et krav om erstatning som var blitt avvist fra utvalgsbehandling, og hvor Klagenemnda ga klager medhold i at erstatningskravet skulle realitetsbehandles av utvalget.

5. Særlige saker.

Klagenemnda mottok en sak som den finner grunn til å nevne særskilt. Innsynsutvalget hadde nektet personen innsyn for perioden etter 25. november 1977. Klagenemnda hadde ingen bemerkninger til nektelsen fordi det ikke forelå rettsstridige forhold fra overvåkingspolitiets side. Imidlertid fremkom det av sakens dokumenter at personen hadde lidt skade indirekte som følge av overvåkingspolitiets virksomhet. Klagenemnda var av den oppfatning at søkeren burde få innsyn i KGBs virksomhet mot ham og derigjennom mot norske myndigheter. Klagenemnda ba derfor Justisdepartementets politiske ledelse om å vurdere innsyn utenfor innsynsloven og også erstatning. Klagenemnda mottok svar embetsverket. Brevet var gradert begrenset. Klagenemnda var skuffet over svaret.

En av klagenemndas avgjørelser ble bragt inn for Sivilombudsmannen. Det gjaldt en nærstående som fikk avslag etter klage over å være blitt nektet innsyn av utvalget. Sivilombudsmannen sa seg enig i Innsynsutvalgets og klagenemndas anvendelse av regelverket om nærståendes rett til innsyn.

Odd Inge Pedersen

Bjergvåg

Anne-Lise Løys